

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
oppivelvollisuus@minedu.fi

Hallituksen esitysluonnos oppivelvollisuusiän nostamiseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Suomen Kuntaliiton lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta (7.5.2014) oppivelvollisuuslaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi.

Oppivelvollisuusiän nostaminen 17 vuoteen liittyy hallituksen päätökseen rakennepoliittisen ohjelman täytäntöönpanosta 29.11.2013. Päätöksessä tarkennettiin, että uudistus koskee koko ikäluokkaa ja sen lähtökohtana on, että sillä tavoitetaan erityisesti ne nuoret, jotka eivät pääse koulutukseen perusopetuksen jälkeen.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki oppivelvollisuudesta. Esitys oppivelvollisuuden pidentämisestä koskee koko ikäluokkaa. Esityksessä jokaiselle oppivelvolliselle tulisi velvollisuus jatkaa opintoja toisella asteella tai siihen valmistavassa koulutuksessa, joka edesauttaa siirtymistä toisen asteen tutkintoon johtavaan koulutukseen.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että nuorten koulutuksesta huolehditaan ja, että jokaiselle peruskoulun päättäneelle tarjotaan koulutuspaikka joko lukiosta tai ammatillisesta peruskoulutuksesta.

Kuntaliitto pitää koko ikäluokan oppivelvollisuuden pidentämistä koskevan esityksen kustannusarviota alimitoitettuna.

Esitys koko ikäluokan oppivelvollisuuden pidentämisestä on merkittävä koulutuspoliittinen kysymys. Esitys on valmisteltu ministeriössä virkamiestyönä. Kuntaliitto katsoo, että tämä olisi edellyttänyt perusteellista ja laaja-alaista valmistelua ja vaikutusten arviointia sekä tavoitteen saavuttamisen kannalta erilaisten vaihtoehtojen selvittämistä ja vertaailua.

Kuntaliitto katsoo, että esitys vaatii lisävalmistelua. Kunnille aiheutuviin kustannusvaikutusten arvioimiseksi tulee jatkovalmistelussa ottaa huomioon meneillään olevan uudistetun yhteisvalinnan tulokset ja vaikutukset koulutuksen ulkopuolelle jäävien opiskelijoiden määriin. Kuntaliitto edellyttää, että jatkovalmistelussa tarkastellaan koulutuspaikkojen alueellista kohdentumista perusopetuksen päättävillä nuorilla ja tarvittaessa tehdään tätä koskevat muutokset.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että esityksestä puuttuvat kokonaan rahoituslainsäädäntöä koskevat säännökset. Näin ollen jää epäselväksi myönnetäänkö rahoitus esityksestä aiheutuviin kustannuksiin osana valtiovarainministeriön hallinnoimaa kunnan peruspalvelujen valtionosuutta vai osana opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa koulutuksen järjestäjän yksikköhintarahoitusta. Näin ollen asiaan ei voi ottaa tältä osin kantaa.

Esitys merkitsee kunnille ja koulutuksen järjestäjille ainakin seuraavia uusia tai laajenevia lakisäätteisiä tehtäviä ja velvollisuuksia

7 § Perusopetuksen järjestäjän velvollisuus ohjata ja valvoa, että oppivelvollinen täyttää esityksen mukaisen hakeutumisvelvollisuutensa

Esityksessä esitetään jokaiselle oppivelvolliselle velvollisuutta hakeutua perusopetuksen jälkeiseen oppivelvollisuuteen kuuluvaan koulutukseen. Hakuvelvollisuus päättyisi vasta kun oppivelvollinen *on vastaanottanut koulutuspaikan* perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa tai osoittanut suorittavansa oppivelvollisuutensa muutoin tai hänelle on osoitettu koulutuspaikka.

Perusopetuksen järjestäjälle esitetään velvollisuus ohjata ja valvoa, että oppivelvollinen täyttää hakuvelvoitteensa. Esityksen mukaan tarkoituksena on vahvistaa ohjausta toisen asteen koulutukseen. Käytännössä tämä edellyttää ohjauksellisia toimenpiteitä perusopetuksen aikana ja sen jälkeen siihen asti kunnes oppivelvollinen on täyttänyt hakuvelvollisuutensa. Esityksen mukaan oppivelvollisuuden jatkuminen ja oppivelvollisuudelle asetettu itsensä kehittämisen tavoite tarkentaa opetuksen järjestäjien velvollisuutta edistää ja huolehtia oppilaiden siirtymisestä perusopetuksen jälkeiseen oppivelvollisuuteen kuuluviin opintoihin heidän erityiset tarpeensa huomiotta ottaen. Esityksessä lähdetään siitä, että hakuvelvoitteen ohjaus ja valvonta voitaisiin pääsääntöisesti toteuttaa nykyisillä resursseilla ja perusopetuksen jälkeisen koulutuksen haku aikatauluja aikaistamalla.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että oppilaiden ohjauksesta perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen huolehditaan. Kuntaliitto toteaa, että perusopetuksen järjestäjälle esitetty oppivelvollisen hakuvelvoitteen ohjaaminen ja valvontavastuu sen täyttymisestä, on kunnille uusi lakisäätelinen tehtävä. Kuntaliitto pitää hyvänä, että velvollisuus ohjata ja valvoa tulisi koskemaan myös yksityisiä ja valtiota perusopetuksen järjestäjinä.

Lisäksi Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei ole erikseen huomioitu niiden oppivelvollisten ohjausta ja hakuvelvoitteen valvontaa, jotka eivät suorita perusopetuksen oppimäärää kenenkään perusopetuksen järjestäjän oppilaana.

Hakuvelvoitteen valvomiseksi perusopetuksen järjestäjälle esitetään lakisäätelistä oikeutta pyynnöstä saada tarvittavat tiedot oppivelvolliselta, muilta koulutuksen järjestäjiltä sekä opiskelijavalintarekisteristä.

Kuntaliitto ei pidä pyyntöön perustuvaa oikeutta tehtävän edellyttämiin tietoihin riittävänä vaan esittää, että mainituilla tahoilla olisi lakiin perustuva velvollisuus tietojen toimittamiseen perusopetuksen järjestäjälle tai perusopetuksen järjestäjällä tehtävän edellyttämä käyttöoikeus kyseisiin rekistereihin.

Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että oppivelvollisen perusopetuksen järjestäjä voi organisoida oppivelvollisen ohjaustoiminnan haluamallaan tavalla, esimerkiksi nuorisotoimen, sosiaalitoimen tai opetustoimen kautta tai näiden yhteistyönä.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että pykäläluonnoksessa oppivelvollisen hakuvelvoitteen ohjaus ja valvontavelvollisuus sekä oikeus tarpeellisiin tietoihin on kuitenkin säädetty perusopetuksen järjestäjälle. Kuntaliitto edellyttää, että esitystä selkiinnytään tältä osin. Perustelut ovat ongelmallisia myös siksi, että oppivelvollisen ohjaus ja valvontavelvollisuus koskevat myös yksityisiä ja valtiota perusopetuksen järjestäjänä.

9 § Opiskelupaikan osoittamista koskeva menettely ja täytäntöönpano

Esityksen mukaan oppivelvolliselle osoitettaisiin viimesijainen koulutuspaikka, mikäli hän ei hakeutumisvelvoitteestaan huolimatta ole saanut tai ottanut tarjottua perusopetuksen jälkeistä koulupaikkaa vastaan. Viimesijaisen koulupaikan osoittamisesta vastaisi Opetushallitus esityksessä säädettyjen periaatteiden mukaisesti (8 §). Esityksen mukaan Opetushallitus toimittaisi tiedon osoittamisesta koulutuksen järjestäjälle, jonka tulisi tarkistaa osoittamisen oikeellisuus, tehdä muutoksenhakukelpoinen päätös opiskelijaksi ottamisesta sekä toimittaa tieto opiskelijaksi ottamisesta oppivelvolliselle.

Kuntaliitto esittää, että muutoksenhakukelpoisen päätöksen opiskelupaikan osoittamisesta tekisi Opetushallitus. Näin vältetään uuden velvoitteen säätämisestä kunnille ja koulutuksen järjestäjille sekä moninkertaiselta työltä.

Lisäksi lukiolakiin (19 a §) ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (26 a §) esitetyt ehdollista opiskelijaksi ottamista koskevat säännökset merkitsevät lisäpäästöä ja siten laajenevaa tehtävää kunnille ja koulutuksen järjestäjille.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota myös siihen, että oppivelvollisuutta koskevasta lakiluonnoksesta puuttuvat muutoksenhakua ja siten päätöksentekovelvollisuutta määrittävät säännökset.

10 § Oppivelvollisuuden suorittamisen valvonta perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa

Esityksen lähtökohtana on, että perusopetuksen jälkeinen oppivelvollisuuteen kuuluva vuosi suoritetaan lukiokoulutuksessa tai ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa tai niihin valmistavissa koulutuksissa.

Koulutuksen järjestäjälle esitetään velvollisuutta valvoa oppivelvollisuuden suorittamista perusopetuksen jälkeisessä oppivelvollisuuteen kuuluvassa koulutuksessa. Koulutuksen järjestäjän velvollisuus olisi seurata oppivelvollisuuden suorittamista ja ilmoittaa opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos opiskelija ei opinnoissaan etene.

Jos opiskelijan opinnot eivät etene, koulutuksen järjestäjällä olisi lisäksi velvollisuus selvittää yhdessä opiskelijan ja tämän huoltajan kanssa mahdollisuudet vaihtaa opiskeluympäristöä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Tarvittaessa vaihtoehdot olisi selvitettävä yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän tai ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa.

Kuntaliitto toteaa, että kyse kunnille ja koulutuksen järjestäjille kokonaan uusista lakisäätöistä tehtävistä.

11 § Oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen maksuttomuus

Maksuton oppimateriaali

Esitetty oppivelvollisuuden pidentyminen kattamaan osa perusopetuksen jälkeistä koulutusta laajentaa opiskelijoiden oikeutta opetuksen maksuttomuuteen ja siten myös velvollisuutta sen järjestämiseen. Oikeus maksuttomaan opetukseen ja sen edellyttämiin oppikirjoihin ja muuhun oppimateriaaliin sekä työvälaineisiin ja työaineisiin esitetään toteutettavan perusopetuksen jälkeisen oppivelvollisuuden aikana vastaavassa laajuudessa kuin perusopetuksessa.

Esityksen mukaan siinä arvioitujen kustannusten rajoissa toimiakseen koulutuksen järjestäjien tulisi hankkia opiskelussa tarvittavat oppimateriaalit koulutuksen järjes-

täjän omaisuudeksi ja järjestää opiskelijoille mahdollisuus oppimateriaalien käyttöön. Esityksessä oppimateriaalin kustannusarviot perustuvat muun muassa oppimateriaalin kierrättämiseen ja keskitetyillä hankinnoilla saavutettaviin alennuksiin.

Kuntaliitto katsoo, että esityksessä maksuttoman oppimateriaalin kustannusvaikutukset ovat alimitoitettu ja arviot sidottu esityksen mukaiseen toteuttamistapaan, jonka toteutumista ei ole selvitetty. Kuntaliitto katsoo, että oppimateriaalikustannuksia ei voida laskea sen varaan, että niitä voitaisiin kierrättää. Esimerkiksi oppikirjoja tarvitaan koko toisen asteen koulutuksen ajan ja ensimmäisen vuosikurssin aikana hankittavissa oppimateriaaleissa on oppisisältöjä, jotka suoritetaan toisen tai kolmannen opintovuoden aikana. Lukiolaisten valmistautuessa ylioppilaskirjoituksiin, he tarvitsevat myös ensimmäisen vuosikurssin aikaisia oppikirjoja.

Suomen lukiolaisten liiton laskelmien mukaan koko lukion oppimateriaalikustannukset on arvioitu olevan 1 750 euroa opiskelijaa kohden. Tältä pohjalta Kuntaliitto on arvioinut ensimmäisen vuosikurssin materiaalikustannuksiksi 550 euroa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa kustannuksia voidaan arvioida lisäävän oppimateriaalien ja kirjojen lisäksi opetuksen edellyttämät työvälineet ja -aineet. Kuntaliiton arvion mukaan lisäkustannuksia oppivelvollisuudesta johtuvan maksuttoman oppimateriaalin osalta aiheutuisi noin 33 milj. euroa (60 000 opiskelijaa x 550 euroa).

Esityksessä oletetaan myös siirtymisen sähköiseen oppimateriaalin alentavan kustannuksia.

Kuntaliitto esittää, että valtio nopeuttaa oppimateriaalin digitalisointia ja korvaa sähköisestä oppimateriaalista ja sen käytöstä kunnille ja koulutuksen järjestäjille aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti. Kuntaliiton näkemyksen mukaan oppimateriaalin digitalisointi tulee myös ottaa painokkaasti mukaan ICT2015-ohjelmaan ja muihin vastaaviin kansallisiin hankkeisiin.

Pykäläluonnoksen mukaan vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla tai opiskelijalla on lisäksi oikeus opetukseen osallistumisen edellyttämiin tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muihin opetuspalveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin.

Kuntaliitto katsoo, myös tältä osin esitys vaikuttaa laajentavan opiskelijan oikeutta perusopetuksen jälkeisessä oppivelvollisuuteen kuuluvassa koulutuksessa perusopetusta vastaavaan laajuuteen ja siten myös velvollisuutta palvelujen järjestämiseen.

Kuljetukset

Esitys lähtee siitä, että perusopetuslain mukaisessa perusopetuksessa ja lisäopetuksessa oppivelvollisen oikeus maksuttomaan koulumatkaan määräytyy perusopetuslain mukaisesti kuten nykyisinkin.

Oppivelvolliselle, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan valmistavassa koulutuksessa ehdotetaan säädettäväksi oikeus koulumatkatukeen lukio- ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain mukaisesti, ilman omavastuusuutta, jos opiskelijan koulumatka on kymmentä kilometriä pidempi. Valmistavassa koulutuksessa oppivelvollisuuttaan suorittavilla olisi siten esityksen mukaan samanlainen oikeus koulumatkatukeen riippumatta siitä olisiko oppivelvollinen hakeutunut valmistavaan koulutukseen vapaan hakeutumisoikeuden kautta tai olisiko kyse Opetushallituksen oppivelvolliselle osoittamasta ns. viimesijaisesta opiskelupaikasta.

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa oikeus koulumatkaetuun määräytyy lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkasta annetun lain mukaisesti sisältäen mm. omavastuuosuuden. Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelevien osalta koulumatkaetuun oikeuttavia säännöksiä ei esitetä muutettavaksi. Myös oppivelvollisuuttaan lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa suorittavien koulumatkaetuuden esitetään määräytyvän vastaavalla tavalla.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että esityksestä ei käy ilmi minkä tahon tehtävänä on huolehtia oppivelvollisten kuljetusten järjestämisestä ja kuka vastaa niistä aiheutuneista kustannuksista. Asia on syytä täsmentää esityksessä ja sen vaikutusarviointia koskevassa kohdassa.

Majoitus

Esityksen mukaan oppivelvollisella, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan opiskelemalla hänelle 6 §:n 3 momentin mukaisesti osoitetussa paikassa, on oikeus maksuttomaan opintojen suorittamisen kannalta välttämättömään majoitukseen. Esityksen mukaan välttämättömyys saattaisi olla käsillä tilanteessa, jossa päivittäinen matkustusaika ylittää neljän tunnin rajan.

Kuntaliitto toteaa, että oppivelvollisuuden laajentumisen seurauksena ainakin ammatilliseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen opiskeleville joudutaisiin järjestämään majoitusta, jonka vaikutuksia esityksessä ei ole tarkemmin arvioitu. Myös toisen asteen koulutuksen järjestäjäverkon harventamista koskevilla suunnitelmilla on asiassa kustannusvaikutuksia lisäävä vaikutus.

Edelleen Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen maksuttomuutta koskeva pykäläluonnos kokonaisuudessaan on kirjoitettu opiskelijan oikeuksia koskevasta näkökulmasta eikä siitä käy ilmi, millä taholla on vastuu säädettyjen etuuksien ja oikeuksien järjestämisestä opiskelijalle ja kuka vastaa niistä aiheutuvista kustannuksista. Kuntaliitto kiinnittää huomiota myös siihen, että esimerkiksi maksuttoman oppimateriaalin kustannusvaikutuksia esityksessä on arvioitu vasta lukuvuodelle 2015-2016, esityksen mukaan laki oppivelvollisuudesta tulisi kuitenkin kokonaisuudessaan voimaan jo 1.1.2015. Kuntaliitto katsoo, että asia edellyttää lisävalmistelua.

Kuntaliitto edellyttää, että edellä läpikäydyistä uusista ja laajenevista tehtävistä aiheutuvat vaikutukset ja kustannukset arvioidaan huolellisesti ja, että valtio korvaa kunnille niistä aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti.

Kustannusvaikutusten arviointi

Vaikutusten arvioinnista yleisesti

Lausuttavana olevan esitysluonnoksen mukaan oppivelvollisuuden pidentäminen aiheuttaa julkiselle taloudelle kehyskaudella (2015 - 2018) vuositasolla kokonaisina vuosina noin 14,12 milj. euron kustannukset. Arvioon sisältyvät maksuttomasta materiaalista, koulumatkatuesta ja ohjauksesta aiheutuvat kustannukset.

Sen johdosta, että oppivelvollisuusikää nostetaan vuodella vuodesta 2015 alkaen, valtiontalouden kehyksissä (2015 - 2018) esitetään yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuuksien lisäämistä yhteensä 5,6 milj. euroa vuodessa ja koulumatkatukeen varattua rahoitusta 0,9 milj. euroa vuodesta 2015 alkaen ja 1,6 milj. euroa vuodesta 2016 alkaen.

Kuntaliitto pitää valtiontalouden kehyksissä esitettyä valtion rahoitusta 5,6 milj. euroa alimitoitettuna. Käytännössä esitetyt velvoitteet jäisivät

siten kuntien ja koulutuksen järjestäjien maksettavaksi, samaan aikaan kun menossa on suuret valtionosuusleikkaukset.

Kuntaliitto toteaa rahoituksen määrää kuvaavana esimerkkinä, että jos 5,6 milj. euron valtionosuuksien lisäys jaettaisiin kuntien kesken tasan, tarkoittaisi se kuntaa kohden laskettuna 17 500 euron valtionosuuslisäystä vuodessa.

Opiskelijamäärän sekä eräiden erityistilanteiden vaikutukset kustannusten arviointiin

Ilman koulutuspaikkaa olevat nuoret

Esityksen lähtökohtana on, että koko ikäluokkaa koskeva oppivelvollisuuden pidentäminen toteutetaan voimassa olevien päätösten mukaisella koulutustarjonnalla. Julkiselle vallalle säädettäisiin velvollisuus huolehtia siitä, että haut järjestetään siten, että jokaiselle oppivelvolliselle voidaan tarjota koulutuspaikka ennen perusopetuksen päättymistä tai sen jälkeen. Lisäksi säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön valtuudesta määrätä oppivelvollisille suunnatusta koulutustarjonnasta. Näin opetus- ja kulttuuriministeriö voisi tarpeen mukaan varmistaa yhteishaun opiskelupaikkojen alueellista riittävydestä oppivelvollisten tarpeisiin.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan tutkintotavoitteisen koulutuksen ulkopuolelle vuonna 2011 jäi 9,1 prosenttia eli 5762 nuorta. Heistä noin 2000 nuorta sijoittui muualle kuin tutkintotavoitteiseen koulutukseen, mutta noin 3700 nuorta jäi kaiken koulutuksen, lisäopetuksen, ammatilliseen koulutukseen valmistavan opetuksen, työpajatoiminnan ja kuntoutuksen ulkopuolelle.

Edellä mainitun tilastotiedon valossa oppivelvollisuuden pidentäminen voi merkitä sitä, että opiskelijamäärät lisääntyvät nykyisestä aiemmin koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osalta. Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslainsäädännön mukaan kustannukset muodostuvat opiskelijamäärien, ei opiskelupaikkojen mukaan.

Esityksestä aiheutuva opiskelijamäärän lisääntymistä on vaikea ennakoita ottaen huomioon yhteisvalintaan tehty uudistus, jonka vaikutukset voidaan todeta vasta valinnan päätyttyä.

Mikäli yhteisvalintauudistuksesta ja opiskelupaikkojen kohdentamisesta huolimatta opiskelijamäärä kuitenkin lisääntyisi nykyisestä esimerkiksi 3700 (vuoden 2011 tieto) opiskelijalla ja näiden nuorten ensisijaiseksi perusopetuksen jälkeisen oppivelvollisuusvuoden suorittamispaikaksi muodostuisi ammatillisen koulutuksen ohjaava ja valmentava koulutus, perusopetuksen lisäopetus tai ammatillinen peruskoulutus, arvio näiden nuorten sijoittumisesta koulutukseen ja muista kustannusvaikutuksista olisi siten vuoden 2014 talousarvion yksikköhintoja käyttäen 1.8.2015:

- ammatillisen koulutuksen valmentava koulutus	
1 500 x 7 679	= 11 518 500
- lisäopetus 1 200 x 7 518	= 9 021 600
- ammatillinen peruskoulutus 1 000 x 10 970	= 10 970 000
- erityisopetus ja muut tukitoimet	= 5 500 000
Yhteensä:	= 37 010 100

Koulupudokkaat

Vuosittain ilman peruskoulun päättötodistusta jää noin 200 nuorta. Tilastokeskuksen tietojen mukaan lukuvuonna 2011 - 2012 ilman päättötodistusta jäi 212 oppilasta.

Esityksen mukaan oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta on kulunut vuosi, kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut nykyisen 10 vuoden sijaan kulunut 11 vuotta.

Kuntaliitto toteaa, että esityksessä ei ole arvioitu ilman perusopetuksen päättötodistusta jäävien asemaa ja oppivelvollisuuden pidentämisen vaikutuksia. Kuntaliiton näkemyksen mukaan näiden nuorten oppivelvollisuuden pidentäminen edellyttää kustannusten arviointia opetuksen vaativuuden, erilaisten tukitoimien ja opetuksen piiriin saamisen vaatimien erityisresurssien osalta.

Vammaisten opetus

Oppivelvollisuuden pidentäminen yhdellä vuodella koskee myös vaikeimmin kehitysvammaisia ja muita vammaisoppilaita.

Kuntaliitto toteaa, että esityksessä ei ole arvioitu vaikeimmin kehitysvammaisten ja muiden vammaisoppilaiden oppivelvollisuuden pidentämisen kustannusvaikutuksia eikä kyseisen ryhmän lisäoppivelvollisuuden toteutustapaa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan vaikeimmin kehitysvammaisten ja muiden vammaisoppilaiden oppivelvollisuuden pidentäminen edellyttää kustannusten arviointia opiskelijapaikkojen ja mahdollisen majoitustarpeen kasvun osalta.

Lisäksi esityksestä aiheutuu kustannuksia lausunnossa aiemmin läpi käydyistä oppivelvollisen hakuvelvoitteen ohjauksesta ja valvonnasta, perusopetuksen jälkeisen oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnasta sekä oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen maksuttomuuteen liittyen ainakin oppimateriaaleista, opetukseen osallistumisen edellyttämistä palveluista, kuljetuksista ja majoituksesta.

Opiskelijamäärästä, koulupudokkaista ja ohjauksesta aiheutuvien kustannusten arvio

1. Opiskelijamäärä

Kuntaliiton aikaisemmat arviot ovat perustuneet vuoden 2011 tilastotietoihin koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten määrästä (3700 nuorta). Tulevaa tilannetta on vaikea arvioida, koska yhteisvalinnan uudistus tulee vähentämään koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuoreten määrää.

Tämän esityksen kustannusvaikutuksia opiskelijamäärien osalta voidaan arvioida kertomalla esityksestä aiheutuva opiskelijamäärän lisäys niiden koulutusten yksikköhinnnoilla, joihin koulutuksen ulkopuolelle muutoin jäävät tulisivat ohjautumaan. Vuoden 2014 talousarvion mukaiset yksikköhinnat edellä tarkoitetuissa koulutuksissa ovat seuraavat: perusopetuksen lisäopetus 7518 €, ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus 7679 € ja ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta 10970 €. Kustannusvaikutuksia on vaikea arvioida ennen kuin nähdään meneillään olevan yhteisvalinnan muutoksen vaikutus. Erityisopetukseen sekä muihin tukitoimiin Kuntaliitto on arvioinut 5,5 M €:n lisäystä.

2. Koulupudokkaat

Vuosittain ilman peruskoulun päättötodistusta jää noin 200 nuorta. Tilastokeskuksen mukaan lukuvuosina 2011 - 2012 ilman päättötodistusta jäi 212 oppilasta. Kuntaliitto on arvioinut näiden niin sanottujen koulupudokkaiden opetuksen järjestämisen kustannuksiksi oppilasta kohden 17 000 euroa, mikä vastaa suurin piirtein pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden yksikköhintaa (17 601 e).

3. Kriittisen nivelvaiheen ohjaus ja opintonsa keskeyttäneiden ohjaaminen oppivelvollisuuden piiriin

Kuntaliiton arvion mukaan kriittisen nivelvaiheen ohjaus ja opintonsa keskeyttäneiden ohjaaminen oppivelvollisuuden piiriin vaatii keskimäärin noin 0,6 henkilötyövuoden lisäystä kuntaa kohti. Tältä osin kuntien työvoiman lisäystarve vaihtelee kunnittain kuntakoon ja tarpeen mukaan, mutta on koko maan tasolla arvioituna noin 200 henkilötyövuotta. Nivelvaiheiden ohjaukseen ja opintonsa keskeyttäneiden ohjaamiseen takaisin oppivelvollisuuden piiriin tarvitaan henkilöitä, joilla on opinto-ohjaajalta vaadittavaa kelpoisuus.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista keskeytti opintonsa lukuvuonna 2011–2012 9,2 prosenttia eli 8 970. Keskeyttämiset kasaantuvat tyypillisesti opiskelujen ensimmäiseen puoleen vuoteen. Lukiokoulutuksen osalta opintonsa ensimmäisen vuoden aikana keskeyttäneiden määrä on pienempi.

Hallitus on linjannut, että se pidättäytyy kuntien menoja lisäävistä tehtävien ja velvoitteiden antamisesta ilman, että samalla päätetään vastaavan suuruista kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimisesta tai uusien annettavien tehtävien ja velvoitteiden täysimääräisestä rahoittamisesta. Tätä periaatetta sovelletaan kehyspäätökseen 2014 - 2017 nähden uusiin hankkeisiin.

Kuntaliitto edellyttää, että esityksen vaikutuksista laaditaan realistinen kustannusarvio ja, että valtio varaa esityksen toteuttamiseen riittävät voimavarat, muuten kunnilla ja koulutuksen järjestäjillä ei ole mahdollista esitystä toteuttaa.

Kuntaliitto huomauttaa, että oppivelvollisuusiän nostamista ei ole huomioitu kehyspäätöksessä 2014 - 2017, joten hallituksen linjauksen mukaan valtion tulee rahoittaa uudistus täysimääräisesti tai vähentää vastaavalla osuudella muita tehtäviä ja velvoitteita. Myös tämän vuoksi on Kuntaliitto pitää ehdottoman tärkeää, että uudistuksesta aiheutuvat kustannukset selvitetään ja arvioidaan huolellisesti. Kuntaliitto on mielellään mukana jatkolaskelmien tekemisessä.

Kuntaliitto toteaa, että esitysluonnos tulee viedä kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan käsiteltäväksi ja vaatii, että esityksen toimeenpanon aiheuttamista todellisista kustannus- ja muista vaikutuksista laaditaan selvitys.

SUOMEN KUNTALIITTO

Tuula Haatainen
varatoimitusjohtaja

Marja Lahtinen
vt. johtaja, opetus ja kulttuuri